

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av väggspån samt golv och väggvirke i Ingatorpsboden, Eksjö kommun-komplettering

Linderson, Hans

2012

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2012). *Dendrokronologisk analys av väggspån samt golv och väggvirke i Ingatorpsboden, Eksjö kommun-komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2012:66). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

17 december 2012

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2012:66
Hans Linderson**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV VÄGGSPÅN SAMT GOLV OCH
VÄGGVIRKE I INGATORPSBODEN, EKSJÖ KOMMUN-KOMPLETTERING****Uppdragsgivare:** Ingatorp och Bellö pastorat, Pastorsexpeditionen, Valbäcksvägen 3, 570 31 Ingatorp.
Märk: "forskning kyrkboden"**Område:** Eksjö Prov nr: 75975-78, 75983-85, 61050-52, 61547-62 **Antal prov:** 16 varav 8 spån
Dendrokronologiskt objekt: Spån från södra väggen (*in situ*), samt golv och väggvirke**Resultat:**

CATRAS Dendro nr:	Provbeteckning Ingat bod1 i-	Trädslag	Antal år	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Trädets Egenålder uppskattn
75975	1	Tall	182	Sp-66, ej W	1541	1548±7	220-250
75976	2	Tall	192	Sp-43, ej W	1204	1219±15	220-250
75977	3	Tall	100	Sp-38, ej W	Ej daterad	-	200-250
75978	4	Tall	153	Sp-36, ej W	1201	1221±20	190-240
75983	5	Tall	201	Sp- 49 ej W	1215	1230 ± 15	220-240
75984	6	Tall	165	Sp-56, ej W	1219	1229 ± 10	180-220
75985	7	Tall	82	Ej Sp	1073	E 1123	140-200
61050	8	Tall	50	Sp 12 ej W	Ej daterad	-	100-150
61051	9	Tall	64	Ej sp	Ej daterad	-	120-190
61052	10	Tall	41	Ej sp	Ej daterad	-	90-160
61547	11	Tall	43	Ej Sp, ej W	Ej daterad	-	150-190
61548	12	Tall	82	Sp 14, ej W	Ej daterad	-	140-170
61549	13	Tall	76	Sp 19/37ej W	Ej daterad	-	140-170
61550	14	Tall	117+9	Sp 29+9 ej W	Ej daterad	-	170-200
61551	15	Tall	144+10	Sp 24+10 ej W	Ej daterad	-	170-200
61552	16	Tall	148	Sp 59, ej W	1553	1574±20*	230
61553	17	Tall	171	Sp 58, ej W	1551	1573±20*	230
61554	18	Tall	175	Sp 42, ej W	1535	1575±20*	230
61555	19	Tall	197	Sp 62, W?	1555	1574±19*	230
61556	20	Tall	156	Sp 55, ej W	1549	1574±20*	230
61557	21	Tall	162	Sp 56, ej W	1550	1574±20*	230
61558	22	Tall	125	Sp 34?, ej W	1513	1560±20	200
61559	23	Tall	119	Sp 30?, ej W	1519	1569±20	200
61560	24	Tall	193	Sp 92, W	1293	V 1293/94	210-220
61561	25	Tall	181	Sp 95, W	1293	V 1293/94	210-220
61562	26	Tall	57	Sp 9, ej W	Ej daterad	-	100-150

Beskrivning av dateringsresultaten(undersökningen 2008)

Fällningsåret av virket från Ingatorps kyrkas bod 1 inträffar år **1219-1239**, vilket gör byggnaden till Sveriges äldsta icke kyrkliga byggnad!

Av de daterade proverna med splint, dateras yttersta årsringen från 1201 till 1219. Antalet år i splinten är ganska stor, därför kan en ganska precis datering ges utan att det är någon vankant i något av proverna.

För att ytterligare konfirmera dateringen gjordes en kol-14 analys av de årsringar som täcker 1020-talet i prov 75983. Resultatet bekräftar den dendrokronologiska dateringen. På 95,4% sannolikhet (2 sigma) ges tidsspannet 1020-1210 e kr, vilket således täcker de dendrokronologiskt daterade årsringarna (bilaga 1a+b). Ett prov, 75985, förefaller vara äldre, men denna saknar splint och virket kan vara hårt skrätt in i kärnveden så att fällningsåret kan ligga många år ”efter 1123”. Äldsta bestämda årsringen dateras till 992 e kr!

Bästa korrelationerna gör med lokala kronologier, vilket tyder på att virket är hämtat i närområdet. Båda proverna från den löst liggande stocken, daterar den yttersta årsringen till 1540 respektive 1541, fällningsåret beräknas till **1541-1554**.

Undersökningen hösten 2012

Nedan följer en beskrivning av resultaten hämtade från tabellerna. Vidare har en uttolkning av virkeshanteringens och i någon mån skogliga karaktärer som framkommit diskuterats.

Vägg och syllvirket 61547-61551 och 61562.

Om man exkluderar syllarna så har inget väggvirke med säkerhet daterats. Möjligen är prov 61550 avverkad någon gång 1258-1298 (splintstatistik, 70 ± 20). Två syllar har daterats till **1219-1239**, dessa är komna från ett gemensamt träd, ”träd a”, och undersökts med fem prover. Proveniensen bär en regional prägel. Prov 61050 och 61562 är från ett gemensamt träd ”b”. Det samma gäller för prov 61052 och 61547, ”träd c” (se tabellen nedan).

Golvvirket 61560 och 61561.

De grova golvplanken får en gemensam fällningstid, **vinterhalvåret 1293/94**. Proveniensen bär en regional prägel. Träden grodde på 1000-talet.

Konklusion

Byggnadens ålder i dess nuvarande form är inte helt fastlagd. Båda dateringarna av golvvirket och syllarna kan vara giltiga för dateringen eftersom golvet kan vara en fristående enhet från det övriga virket (Karl-Magnus Melin) samt att syllarna kan vara återanvända från en äldre konstruktion.

Spånen, sydväggen prov 61552-61559.

För att utläsa deras placering noggrannare se tabellen för provbeskrivning nedan. Alla är sannolikt avverkade samtidigt, sammanvägd datering ger vid handen att virket **är avverkat 1555-1580**. Prov 61555, vars yttersta årsring dateras till år 1555 har sannolikt vankant, viktet leder till en säsongsexakt datering, **vinterhalvåret 1555/56**. Vankantsytan är mycket liten och därför inte helt säker. Proveniensen för spånen är inte helt entydig. Sannolikt är prov 61552-61557 från samma träd ”ST d”, prov 61553-61556 är det med säkerhet. Prov 61558 och 61559 är från ett eller två andra träd.

Virket är helt radiärt uttaget eller nästan radiärt uttaget (inte semitangentiellt). I fem av åtta spån saknas uppskattningsvis 20-30 årsringar till mörgen, i de övriga tre saknas 30-60 årsringar till mörgen. Antalet år i splinten bedöms vara 80 ± 20 i ”träd d”. Av de sex spånen från ”träd d” är medianvärdet 57 årsringar (42, 55, 56, 58, 59, 62) som finns kvar i spånen. De två proven som kommer från andra träd visar betydligt färre årsringar i splinten. Detta är tydligen inget typiskt mått, vilket är förståeligt eftersom ett tätvuxet träd kan lätta få många årsringar borttagna. Det är snarare likheten som är anmärkningsvärd från ”träd d”. Den som hanterar virke bör få känslan av hög skicklighet eller snarare industriellt beteende av en sådan talserie av splintmängden. Stamdiametern under bark har beräknats till 38-56 cm baserat på de sex spånen från ”träd d”. Den stora variationen kan vara orsakad av att det ligger en hel del uppskattningar i måtten men det ger också en uppfattning av stockens storlek och hur högt upp man (minst*) nyttjade stocken till spåntillverkning.

När det gäller spånens placering på byggnaden, kan det utläsas i tabellen nedan. Spån 18-21 från väster räknat monterades ned, sju av åtta undersökta spån togs från ”spännivå” nio till elva från markytan. Att så många var från samma träd kan ge en föreställning av processen av virkeshantering. En tolkning är att spånen buntas direkt eller torkas direkt vid tillverkningsplatsen i någon slags ordning för att sedan transporteras till konsumenten. Där sätts de upp i ordning som de har buntats. En annan möjlighet är att de har tillverkats på byggnadsplatsen och satts upp direkt (Börje Samuelsson muntligen). Det blir måhända bara ett fåtal jätteträd som gå åt för att täcka en byggnad med boden i Ingatorps storlek. För mig var det överraskande att så många spån var från samma träd. Ur provtagningsstrategisk synvinkel är detta inte optimalt. Nu gick det bra att datera denna enda stock tillsammans med de andra proverna som utgör en eller två träd, vilket hänger samman med att jag kunde bilda en tidsserie på nära 200 år. Urvalet av spån för analys gjordes huvudsakligen med hänsyn till en lyckad dendrokronologisk analys. Detta kan ha bidragit till det ensidiga resultatet. Emellertid togs några spån med större tjocklek och mindre bredd, men dessa fick samma ålder och är sannolikt från samma träd ”d”. Tidsserien som spånen täcker är 1359-1555. Groddåren bör ha skett i mitten av 1300-talets första hälft. Tillväxten tyder på att virket har stått på fattig till medelmåttlig bördig jord.

CATRAS Dendro nr:	Provbeskrivning: a=1:a provomgång, b=2:a, c=3:e (enl Grandelius) V=varv 1=nedersta varvet(lägst stocken inkl fotträ,syll). Dörrsida= östvägg E, S=syd, W=väst och N=norr i16-i23=väggspån, antal från markytan ”11”: antal från väster ”21” Samma träd ”ST”	Beståndsbeskrivning (slutenhetsgrad), tillväxtkaraktäristika (störningar) & diameter underbark (cm)
75975	Lös stock=i1	
75976	1a=i2 E, V1 sdörren, ST a	
75977	2a=i3 E, V6	
75978	3a=i4 N, V1, ST a	
75983	1b=i5 E, V1 sdörren, ST a	
75984	2b=i6 E, V1 ndörren, ST a	
75985	3b=i7 N, V1, ST a	
61050	1c=i8 S, V1, ST b	
61051	2c=i9 N, V3	
61052	3c=i10 W, V2, ST c	
61547	i11 N,V8, ST c	Mi tät, stabil, 24
61548	i 12 N, V8	Mi tät, stabil, 38
61549	i 13 N,V9	Mi tät-öppen,,36
61550	i14 E, V10	Tät-mi tät,instabil,36
61551	i 15 N, V11	Tät,,30
61552	i 16 2:18, (ST d)	Mi tät, instabil, 50
61553	i 17 9:18, ST d	Tät-mi tät, instabil, 56
61554	i 18 10:20, ST d	Tät-mi tät, instabil, 42
61555	i 19 9:19, ST d	Tät-mi tät, instabil, 50
61556	i 20 11:18, ST d	Tät-mi tät, instabil, 38
61557	i 21 11:19 (ST d)	Tät-mi tät, instabil, 36
61558	i 22 11:20	Tät-mi tät, stabil, 40
61559	i 23 11:21	Tät-mi tät, stabil, 38
61560	i 24 golv 10 från syd	Mi tät senare mkt tät, stabil, 42
61561	i 25 golv 11 från syd	Mi tät senare mkt tät, stabil, 44
61562	i 26 S, V1 ”Kalles extraprov”, ST b	Öppen, stabil, 44

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
 Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
 E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se Tel: 046-2227891